

Täysistunto

Tiistai 5.11.2024 klo 14.00—17.43

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 51/2024 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 4/2024 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelua, edustaja Asell.

Keskustelu

16.45 **Marko Asell sd:** Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä nostetaan lukukausimaksuja EU- ja Eta-alueen ulkopuolisille opiskelijoille. Kyseessä on leikkaus korkeakouluilta, sillä korkeakoulujen rahoitusta vähennetään lukukausimaksujen arvioidun tuoton verran.

Lukukausimaksujen korottaminen on ristiriidassa sekä hallitusohjelman että Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035 -tavoitteiden kanssa. Verrokkimaissa lukukausimaksujen korottaminen on vähentänyt hakijamääriä korkeakouluihin ja siten haitannut maiden kansainvälistymistä.

Korkeakoulutuksen tulisi olla maksutonta ja saavutettavaa kaikille. Kansainvälisesti on nähty, miten julkinen rahoitus on kääntynyt laskuun, kun korkeakoulutukseen on tuotu maksuja.

Suomalaiset korkeakoulut ovat voineet kerätä lukukausimaksuja EU- ja Eta-maiden ulkopuolisilta opiskelijoilta vuodesta 2017 alkaen. Maksuja perusteltiin tuolloin korkeakoulujen rahoituspohjan laajentamisella ja vahvistamisella, mikä ei ole kuitenkaan kaikkien korkeakoulujen osalta toteutunut. Toistuva lukukausikohtainen käsittelymaksu kasvattaa kohtuuttomasti opiskelijoiden taloudellista raskautta. Kansainväliselle opiskelijalle hakemuksen käsittelymaksu, lukukausimaksu, oleskeluluvan maksu sekä muut muuttamiseen ja asumiseen liittyvät kulut muodostavat kalliin kokonaisuuden.

Tulevien uusien työpaikkojen ennakoidaan syntyvän suurelta osin tehtäviin, joihin edellytetään korkeakoulutusta. Korkeakoulutuksen koulutustehtävä on laajeneva, ja sillä tavoitellaan muun muassa osaavan työvoiman saatavuuden paranemista, työllisyysasteen paranemista sekä osallistumisen tasa-arvon lisääntymistä. Keinoina osaajien määrän kasvattamisessa ovat muun muassa kansainvälisten opiskelijoiden lisääminen korkeakoulutuksessa ja valmistuttua heidän kiinnittymisensä työmarkkinoillemme ja yhteiskuntaan. Korkeakouluja, työmarkkinoita ja yhteiskunnan eri toimijoita on pikemminkin kannustettava yh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

dessä vahvistamaan sellaisia toimia, joilla opintonsa Suomeen tekevät jäävät meille osaajiksi työmarkkinoille ja veronmaksajiksi.

Kokonaisuutena arvioiden hallituksen esitys on niin ongelmallinen, ettei sitä voi kannattaa. Ehdotan, että lakiehdotus hylätään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.47 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Asell perusteli hyvin hylkäysehdotuksen, joten kannatan sitä tässä puheenvuorossa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

16.48 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! Ymmärsinkö siis oikein, että samaan aikaan kun sosiaalidemokraateissa ajatellaan, että hakemusmaksut ja koulutuksen järjestäminen ja lukuvuosimaksut ja vastaavat ovat liian kallis menoerä, niin te ajattelette, että sen kalliin menoerän maksaa mieluummin suomalainen yhteiskunta kuin tämä ulkomailta tullut opiskelija? Itse ajattelen, että jos ulkomailta tänne hakeudutaan opiskelemaan, niin on melko kohtuullista, että tämä ihminen kuittaa opiskeluistaan aiheutuvat kustannukset yhteiskunnalle — erityisesti kun tiedämme, että noin puolet näistä ulkomaalaisista opiskelijoista, jotka saapuvat korkeakouluihimme, eivät jää lopulta Suomeen sen jälkeen, kun ovat opintonsa täällä loppuun asti saattaneet, mikä tarkoittaa, että noin puolen kohdalla emme saa vastinetta sille panostukselle, jonka olemme antaneet. Eikö tämän takia ja nimenomaan tästä näkökulmasta asiaa tarkastellen ole pikemminkin kohtuullista, että he, jotka hyötyvät, myös siitä maksavat?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Asell. — Mikrofooni, kiitos.

16.49 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Vastauksena tähän edustaja Vigeliuksen ihmettelyyn: Tässä tosiaan nostetaan lukukausimaksuja EU- ja Eta-alueen ulkopuolisille opiskelijoille. Tässä on myöskin leikkaus korkeakouluilta, sillä korkeakoulujen rahoitusta vähennetään lukukausimaksujen arvioidun tuoton verran. Tietysti trendi ja ainakin elinkeinoelämän tahto ja halu ja viesti on ollut pitkään se, että me tarvitaan osaavaa työvoimaa myös ulkomailta, ja yksi keino siihen on tietysti se, että meillä on mahdollisuus korkeakouluopiskelijoiden hakea tänne eivätkä maksut olisi kohtuuttomat. Näin voidaan myöskin edistää sitä, että me saadaan tänne osaajia maailmalta. Heistähän on kova kilpailu EU:ssa, ja Suomen pitää olla siinä mukana.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

16.50 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! Voitte minua korjata, jos olen väärässä, mutta eikö ole niin, että kansainvälisten opiskelijoiden hakeutuminen Suomeen on huomattavasti paljon suurempaa kuin meidän mahdollisuutemme ottaa heitä englanninkielisiin tutkinto-ohjelmiin Suomessa? Eikö se johda tilanteeseen, jossa Suomi tälläkin hetkellä käytännössä valikoi, minkälaisia opiskelijoita otetaan?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Käytännössä meillä on iso pooli ihmisiä, siis iso määrä ihmisiä, joista me voimme tälläkin hetkellä ottaa sen, mikä meitä hyödyttää, mikä on kansakunnalle tai yliopistoille hyödyllistä. Jos sinne asetetaan jonkinlaisia kriteereitä, mikä hieman rajoittaa sitä porukan määrää, joka saattaisi hakeutua Suomeen opiskelemaan ja korkeakouluttautumaan ja lopulta jäämään Suomeen, niin näkisin kuitenkin suhteellisen kohtuullisena, että se porukka — puhutaan tuhansista, yksikkötuhansista ihmisistä, jotka tänne joka tapauksessa tulevat —, oli se hakijoiden määrä kuinka suuri hyvänsä, kustantaa omat korkeakouluopiskelunsa Suomessa. Sen jälkeen he tekevät jonkinlaisia johtopäätöksiä siitä, haluavatko he jäädä tähän maahan vai eivät.

Mutta todennäköisesti suurempi ongelma ei ole se, että heille tulee hakemusmaksu ja että heille tulee erilaisia lukuvuosimaksuja ja muita kustannuksia Suomessa ollessa. Enemmänkin ongelman muodostaa se, että tästä porukasta, jonka me olemme valikoineet tähän maahan, puolet ei halua jäädä tähän maahan. Siellä piilevät ongelman todelliset syyt, miksi yksilö ei halua jäädä Suomen kaltaiseen maahan sen jälkeen, kun on saanut täällä korkeakoulutuksen. Näkisin, että siihen voitaisiin puuttua esimerkiksi verotuksellisin keinoin, mutta meillä valitettavasti Suomessa on valtava määrä puolueita, jotka mieluummin ylläpitävät valtavasti paisunutta julkista sektoria sen sijaan, että pyrkisivät alentamaan esimerkiksi veroja ja sikäli leikkaamaan valtion menoja. Näkisin, että se olisi huomattavasti paljon parempi ratkaisumalli kuin kuvitella, että tekemällä mahdollisimman helpoksi tänne hakeutumisen ilman, että tarvitsee hakemuksesta edes maksaa saati sitten maksaa myöskään opinnoistaan, ikään kuin toivotaan ja toivotaan, että mahdollisimman suuri osa heistä myös jäisi tänne maahan.

Se vaikuttaa hieman typerältä tavalta ratkaista sitä keskeisintä ongelmaa, mikä on nimenomaan se, että kun meillä on hyvin rajallinen määrä ensinnäkin paikkoja ihmisille ulkomailta, jotka haluaisivat tänne tulla opiskelemaan ja saamaan koulutusta ja joista voisi tulla aitoja osaajia, niin sitten he eivät myöskään halua jäädä tänne maahan lopulta, kun he ovat opinnot — hyvin kalliit, siis kymmenientuhansien eurojen arvoiset opinnot — täällä suorittaneet. Eikö tämä olisi se ongelma, johon kannattaisi ennemmin puuttua, edellytyksiin jäädä Suomeen, ja luoda niitä kannustimia sen sijaan, että pyritään houkuttelemaan ilmaisella koulutuksella ihmiset Suomeen [Puhemies koputtaa] ja sitten he eivät jääkään tänne?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.53 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä menee nyt työvoimapolitiittiseksi keskusteluksi. Me halutaan tietenkin tänne osaavaa työvoimaa. Jos ajatellaan, että korkeakoulutettu henkilö, joka jää tänne Suomeen, on aivan kullanarvoinen siinä mielessä, että... Tilastot osoittavat, että noin puolet korkeakoulutuksen saaneista jää tänne Suomeen työskentelemään, ja se on meille iso voimavara, ja samalla, kun he ovat täällä opiskelleet, he ovat myöskin kotoutuneet kohtuu hyvin, kun he ovat täällä useampia vuosia, ja tämä näkökulma tässä kannattaa muistaa.

Toinen näkökulma on tässä se, että kun katsotaan meidän korkeakoulutuspaikkojen lukumäärää, niin meillä on korkeakoulutuspaikkoja jo ikäluokan verran, eli me voitaisiin kouluttaa koko ikäluokka korkeakouluissa tällä hetkellä, ja minä luulen, että meidän korkeakouluillekin on hyvä, että tänne tulee ulkomaalaisia opiskelijoita, koska sitä tarjontaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

pystytään myöskin pitämään yllä, kun me saadaan korkeakouluihin riittävästi opiskelijoita. Tämä on tietyllä tavalla yksi ulottuvuus.

Ja sitten on se, että meidän elinkeinoelämä tarvitsee osaavaa työvoimaa, ja kun se on suomalaisen koulujärjestelmän kautta tullut, niin se on vielä sillä tavalla jo oppinut tähän suomalaiseen kulttuuriin ja tiettyihin asioihin. Kyllä meillä näille henkilöille tosi paljon tarvetta on.

Ja kyllähän Suomessa on paljon muitakin vetovoimatekijöitä kuin edustaja Vigeliuksen mainitsema verotus. Kyllä täällä tämä turvallisuus, meidän toimivan hyvinvointiyhteiskunnan palvelut ja muut tuovat toisenlaisen näkökulman kuin monessa maassa tällä hetkellä on. Kyllä me olemme vetovoimaisia, kun me saamme ihmisen tänne ensin, ja koulutus on hyvä keino.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

16.55 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! Mutta meillähän edelleen kuitenkin tulee pysymään käytännössä tällaisten aloituspaikkojen määrä likimain samana, ja tämän laskunhan arvioidaan olevan väliaikainen, kuten silloinkin, kun lukuvuosimaksuja ylipäätään otettiin käyttöön. Eli väliaikainen pudotus voi tulla, mutta se tasaantuu pidemmällä aikavälillä. Ja vaikkei tasaantuisikaan, sekään ei itse asiassa olisi ongelma, koska jos lopputuloksena on se, että me emme käytännössä joudu kustantamaan Suomessa sellaisten ihmisten korkeakouluopintoja, kalliita opintoja, jotka eivät aiokaan jäädä Suomeen, niin sehän on aika pieni hinta, jos hakemusmäärät jonkin verran vähenevät, koska edelleen käytännössä kaikki paikat tulevat täyttymään. Samaan aikaan kun kaikki paikat täyttyvät, jatkossa meillä myös tulee olemaan sääntö, että koulutuksesta aiheutuvat kustannukset tullaan kattamaan yhteiskunnalle.

Näkisin, että se on aika pieni hinta, jos paikkojen määrä pysyy käytännössä vakiona mutta vaihtoehdossa A kustannukset lankeavat yhteiskunnalle ja vaihtoehdossa B kustannukset lankeavat sille tulijalle, joka on tullut tänne mutta ei välttämättä jää tänne — tai vaikka jäisikin tänne, niin kustantaa omat opintonsa. Näkisin, että tämä on kaikin puolin hyvää lainsäädäntöä, ja itse asiassa samanlaista lainsäädäntöähän meillä on jo muissa Pohjoismaissa olemassa, joten on hyvin vaikea ymmärtää tästä lähtökohdasta ja näkökulmasta käsin, minkä takia sosiaalidemokraateissa niin voimakkaasti vastustetaan tätä.

Ymmärtäisin vastustuksenne, jos tässä olisi jonkinlaisena riskinä, että aloituspaikat eivät täyty, että tutkinto-ohjelmat ja siellä oleva kapasiteetti eivät täyty tällaisen lainsäädännön muokkauksen seurauksena, mutta kun tällaista ei ole ennakoitu — ei sellaista ole enustettu arvioissa, eikä ole edes realistista, että tällaista tapahtuisi — niin minkä takia te pidätte niin ongelmallisena sitä, että asetetaan jonkinlaisia maksuja ja nimenomaan että tämä opiskelija kattaa itsestään aiheutuvat kustannukset Suomessa? Siis ulkomaalainen opiskelija, EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta. Mikä siinä tekee sen ongelman? Ette kai te sosiaalidemokraateissakaan ajattele, että koulutus on sikäli universaali oikeus, että suomalaisen koulutuksen pitää olla tarjolla koko globaalille hakija- ja osaajapoolille, kenelle tahansa ihmiselle, joka haluaisi tulla Suomeen kouluttautumaan? Että olisi suomalaisten tehtävä paitisi tarjota se koulutus myös kattaa sen kaikki kustannukset? Itse en voi kyllä ajatella, että se olisi suomalaisen koulutusjärjestelmän tehtävä tai meidän poliittisten päätöksentekijöiden ykkösprioriteetti tässä salissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona.

16.58 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä todella nyt hallitus esittää lukukausimaksujen korottamista, mutta samallahan esitetään sitä, että riippumatta siitä, korottavatko korkeakoulut näitä maksuja, valtion rahoitus joka tapauksessa vähenee. Sehän on ollut täällä myöskin SDP:n kritiikin kärki. Elikkä hallitus tällä pakottaa korkeakoulut korottamaan lukukausimaksuja sillä uhalla, että joka tapauksessa valtio tulee sitten vähentämään rahoitusta.

Arvoisa puhemies! Sitten varmaan kuitenkin lähtökohta meidän kaikkien mielestä on se — ja toivon mukaan on se — että me tarvitsemme Suomeen osaajia myös maan rajojen ulkopuolelta, myös EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta. Jos palataan vielä sinne muutaman viikon taakse, kun Tilastokeskus julkisti uuden väestöennusteensa, niin kokonaisuudessaan väestönkasvu ja meidän koko työvoiman kasvu nojaavat vain ja ainoastaan työperäiseen maahanmuuttoon ja ovat itse asiassa maahanmuuton varassa. Senpä takia olisi keskeistä huolehtia siitä, että tämä ennuste pystyisi toteutumaan, ja silloin puhutaan niistä tekijöistä, joilla Suomi näyttäytyy houkuttelevana maana tulla tekemään töitä mutta myös tulla opiskelemaan.

Kaikista tärkeintä riippumatta siitä, mitä näissä maksuissa tehdään, olisi keskittyä siihen, että henkilöt, jotka ovat tänne opiskelemaan tulleet, maksaneet siitä maksunsa, opintojen jälkeen valmistuttuaan pystyisivät jäämään Suomeen töihin. Tässä on erilaisia helpotuksia ja kannusteita jo edellisenkin hallitus tehnyt, ja toivon mukaan tämäkin hallitus pyrkisi löytämään keinoja siihen, millä tavalla ne henkilöt, jotka ovat tänne tulleet koulututtamaan, valmistumisen jälkeen jäisivät myös rakentamaan suomalaista yhteiskuntaa. Valitettavan usein näissä tapauksissa, missä henkilö on EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta Suomeen tullut opiskelemaan, opiskeluiden jälkeen valmistuttuaan lähtee kuitenkin jonnekin muualle. Meidän tulisi yhteiskuntana pyrkiä siihen, että pystyisimme myös tämän osaa-mispotentialin hyödyntämään täysimääräisesti, koska aivan varmasti on etua siitä, että meillä Suomessa on korkeasti koulutettuja henkilöitä meidän työelämän käytössä, olivatpa he sitten kantasuomalaisia, EU- ja Eta-maiden sisäpuolelta tai jopa niiden ulkopuolelta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

17.01 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! Vaikkei edustaja Räsänen vastannut kysymykseeni, niin täytyy sanoa, että olen hänen puheenvuoronsa kanssa pitkälti samaa mieltä. Siis jos ihminen on saanut jo korkeakoulutuksensa Suomessa, niin olisi tietysti ihanteellista, että hän haluaisi myös jäädä sen jälkeen Suomeen, koska voidaan nähdä, että siitä on osoitettavissa hyvinkin nopealla aikajänteellä selvä nettohyöty tälle yhteiskunnalle. Vielä todennäköisemmin se nettohyöty yhteiskunnalle toteutuu silloin, kun tämä ihminen on maksanut oman korkeakoulutuksensa Suomessa. Silloinhan emme pelaa uhkapeliä sillä, kannattaako se sijoitus, minkä me olemme tehneet, tuleeko se kannattavaksi vai jääkö se kannattamattomaksi. Nimenomaan tällä hallituksen esityksellä turvataan se, että se sijoitus kannattaa, koska ihminen on maksanut omat kustannuksensa yhteiskunnalle.

Voidaan myös ajatella, millainen kannustin toisaalta ihmiselle on se, että hän on maksanut opintonsa Suomessa. Näkisin, että itse asiassa todennäköisemmin tämä ihminen on halukas jäämään Suomeen, kun hän on maksanut itse opinnoistaan versus tilanne, jossa hän ei ole maksanut mitään, koska jos tämä ihminen sen jälkeen jäisikin Suomeen, niin hän voisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 110/2024 vp

hyvin ajatella, että minkä ihmeen takia me ylipäättään Suomessa maksamme tuleville ulkomaalaisille opiskelijoille heidän koulutuksensa, vaikka he eivät jäisi maahan. Monesti meillä tässä keskustelussa näitä asioita koskien unohtuu se, että jos tänne Suomeen saapuu korkeatuloinen osaaaja, niin ainakin pitkällä aikajänteellä hän tulee maksamaan hyvin korkeita veroja, jolloin hän saattaa hyvinkin suhtautua kriittisesti siihen tapaan, millä meillä on yhteiskunta Pohjoismaissa ja Suomessa järjestetty, eli että heidän kaltaisensa korkean tulotason osaaajat maksavat joka toisen euronsa valtiolle ja tarjoamme palveluita, emme pelkästään jokaiseen hätään suomalaisille, vaan pahimmassa tapauksessa ihan jokaiselle maailmankansalaiselle. Näkisin, että nimenomaan tällaisilla lainsäädäntöuudistuksilla, joilla myös ulkomaalaisille ihmisille osoitetaan Suomessa, että heidän tehtävänsä ei ole olla globaalin sosiaalitoimiston rahoittajia, saattaa olla myös omat houkutusvaikutuksensa.

Mutta sosiaalidemokraattien puheenvuoroista minulle ei edelleenkään vielä selvinnyt se, millä tavalla se muodostaa ongelman, että ihminen maksaa oman koulutuksensa tässä maassa, jos kuitenkin on niin, että tämän lainsäädäntöuudistuksen myötä tai ilman sitä, molemmissa tapauksissa, tänne EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta tulevien englanninkielisten tutkinto-opiskelijoiden määrä tulee olemaan todennäköisesti sama kuin aiemminkin, tai ainakin, jos katsotaan EU- ja Eta-maiden sisäpuoliset kansallisuudet ja toisaalta ulkopuoliset, [Puhemies koputtaa] näiden tutkinto-opiskeluiden määrä tulee olemaan jatkossakin likimain sama.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Haatainen.

17.04 Tuula Haatainen sd: Arvoisa puhemies! Minua harmittaa tässä laissa se, että tämä oli sillä tavalla huonosti valmisteltu, että se tuotto, jonka korkeakoulut tulisivat saamaan, imuroidaan leikkauksena pois. Eli olisi aika reilua, että tämä tuotto jäisi korkeakouluille, jolloin he voisivat myös suunnata resursseja siihen, mikä on erityisen tärkeää, ja esimerkiksi ammattikorkeakouluissa voitaisiin satsata siihen, että opiskelijat myös pääsevät sinne työelämään kiinni, voitaisiin tukea paljon paremmin kieliopintoja — suomen kielen opintoja tai ruotsin — ja luoda edellytyksiä sille polulle, että he myös oikeasti löytävät sen työpaikan ja työllistyvät. Se on meidän tavoitteemme.

Eli jos tätä lakia olisi entrattu vähän paremmaksi, niin tämä voisi toimia. Se täyskatteellisuus toteutuu ammattikorkeakouluista saadun viestin mukaan osassa tutkintoja jo tälläkin hetkellä. Nyt siellä koetaan, että nyt vain rahat imuroidaan pois. Kokonaisuus voi olla tässä muutaman vuoden plus miinus nolla, tai itse asiassa voi mennä miinuksen puolelle, eli hakijoita ei tulekaan. Parempi lainsäädäntö olisi ollut paikallaan.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.